

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 504/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen työperäisen maahanmuuton kustannuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jussi Wihosen/ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 504/2021 vp:

Mikä on hallituksen käsitys EU:n ulkopuolelta tulevan työvoiman tarpeista, millä aloilla osaajapula on suurin ja minkä koulutustason osaajia tarvitaan ja miten suomen kielen koulutus tullaan heille järjestämään,

mikä on suomalaisessa koulutuksessa vialla, jos esimerkiksi ammattikoulusta valmistutaan ilman osaamista tai ammattitaitoa ja miten ongelmaa aiotaan ratkoa ja

mitä vaikutuksia arvellaan olevan yhteiskuntaan, kun maahan muuttaa satoja tuhansia uusia ihmisiä lyhyellä aikavälillä ja mitä kustannuksia työperäiselle maahanmuutolle on laskettu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Työikäisen väestön vähentyessä ja huoltosuhteen heikentyessä työvoimapulan voi odottaa kasvavan koko EU/ETA-alueella. Suomessa työikäisen väestön arvioidaan vähenevän 150 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Hallitus tavoittelee työperäisen maahanmuuton vähintään kaksinkertaistamista nykytasosta vuoteen 2030 mennessä siten, että kestävyystiekartan edellyttämä vähintään 50 000 työperäisen maahanmuuttajan kokonaislisäys toteutuu. Tavoitteena on, että vuoden 2030 jälkeen lisäys on vähintään 10 000 vuositasolla.

Työvoiman maahanmuuton edistämisen painopisteenä ovat työvoimapulasta kärsivät alat kuten terveys- ja sosiaaliala sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosaajat, opiskelijat ja tutkijat.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman ammattibarometrin mukaan työvoimapulaa on myös muun muassa toimisto- ja laitossiiivojista, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, rakennusalan työntekijöistä ja ravintola-alan työntekijöistä. Osassa ammateissa tarvitaan ylempää korkeakoulututkintoa, osassa toisen asteen koulutusta tai muuten hankittua ammattiosaamista.

Muissa kuin säädellyissä ammateissa työnantajat arvioivat kielitaidon tarpeen ja tason rekrytointipäätöksiä tehdessään.

Työn perusteella muuttavat voivat kehittää omaa kielitaitoaan omaehtoisina opintoina esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Lisäksi työnantajat voivat myös tarjota kielikoulutusta

työnteon yhteydessä ostamalla palveluita yksityisiltä palveluntarjoajilta tai esimerkiksi hankkimalla työpaikkasuomi- ja työpaikkaruotsi -koulutuksia, joissa julkinen sektori kompensoi osan koulutuksen kuluista. Toimialoilla, joilla suomen kielen osaamista tarvitaan, kuten sote-alan hoitotyössä, on mahdollista tukea kansainvälisiä rekrytointeja esimerkiksi lähtömaakoulutuksilla ja jo ulkomailla alkavalla kielikoulutuksella. Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa ja selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista esitetään työnteon ja opiskelun perusteella muuttavien suomen tai ruotsin kielen opiskelumahdollisuuksien monipuolistamista. Lisäksi tarvitaan yhteiskunnan panostuksia esimerkiksi puolison ja perheen kotiutumisen tueksi, jotta saamme osaajat pysymään Suomessa mahdollisimman pitkään. Yhteiskunnan vastaantottavuus on myös keskeinen mainetekijä Suomen vetovoimaisuudelle kasvavassa globaalissa kilpailussa osaavasta työvoimasta.

Suomen ammatillinen koulutus on vetovoimaista ja arvostettua sekä Suomessa että maailmalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Skills Finland ry:n kahden vuoden välein tekemän, kesällä 2021 julkaistun ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimuksen mukaan opiskelijat katsovat koulutuksen valmistavan hyvin ammattiin, ja odotukset opiskelulle ovat pääsääntöisesti täyttyneet. Työnantajien mukaan ammatillinen koulutus antaa hyvät perustiedot ja valmiudet työelämään ja ammattiin sekä pohjan oppia työssä lisää. Koulutuksesta valmistuvien osaamisessa on työnantajien mielestä kuitenkin huolestuttavia eroja, ja osalla valmistuvista voi olla puutteita perustaidoissakin. Vaikka kyse on useimmiten yksittäistapauksista, työelämän viesti on kuultu ja sen pohjalta on tartuttu toimeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti jo vuonna 2020 ammatillisen koulutuksen Oikeus Osata - laadun ja tasa-arvon kehittämissuunnitelman, jonka tavoitteena on osaltaan varmistaa, että kaikki ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat saavat vankan ammattiosaamisen ja hyvät perustaidot työtä, elämää ja elinikäistä oppimista varten. Vuosien 2020 - 2022 aikana ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla. Lisäksi hallitus muutti kesäkuussa ammatillisesta koulutuksesta annettua asetusta siten, että jatkossa opiskelijoilla on nykyistä vahvempi oikeus saada vähintään 12 tuntia opetusta ja ohjausta yhtä osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi tarvittaessa joustaa tästä ylös- tai alaspäin riippuen opiskelijan oppimisvalmiuksista ja yksilöllisistä valinnoista.

Työelämä on vahvasti mukana myös ammatillisen koulutuksen laadun varmistamisessa niin paikallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla. Ammatillisen koulutuksen opiskelija voi hankkia osaamista työpaikalla järjestettävänä koulutuksena joko kokonaan oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuen tai yhdistellä näitä joustavasti opintojensa aikana. Ammatillisten tutkinnon osien osaaminen osoitetaan käytännön työtehtävissä annettavissa näytöissä, joita arvioi opettajan lisäksi työelämän edustaja. Työelämätoimikunnat puolestaan osallistuvat näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen valtakunnallisella tasolla.

Työ on hyvin keskeinen ulottuvuus arvioidessa onnistunutta kotoutumista ja maahanmuuton taloudellisia vaikutuksia. Työn perusteella muuttavilla on Suomessa työpaikka valmiina ja työllisyysaste pysyy korkeana myös pitkällä aikavälillä. Työperusteinen maahanmuutto vahvistaakin kohdemaan taloutta monin tavoin. Se esimerkiksi parantaa taloudellista huoltosuhdetta, lisää yritysten innovointikykyä ja kasvupotentiaalia, lisää suomalaisten tuotteiden ja palveluiden kysyntää, sekä lisää valtion ja kuntien verotuloja.

Työperusteinen maahanmuutto lisää myös kustannuksia, sillä väestömäärän kasvaessa myös julkisten palveluiden kysyntä kasvaa. Julkishyödykkeiden kustannukset eivät kuitenkaan nouse samassa suhteessa väestömäärän kanssa. Lisäksi on huomioitava, että henkilön julkistaloudelliset kustannukset kohdistuvat erityisesti lapsuuteen ja vanhuuteen. Työperusteisten maahanmuuttajien kohdalla lapsuusaikaiset kustannukset eivät kohdistu Suomeen ja vanhuusajan kustannuksia tulee ainoastaan niiltä, jotka jäävät Suomeen pysyvästi. Julkisten palveluiden kasvava kysyntä ja pyrkimys parantaa kansainvälisten työntekijöiden ja opiskelijoiden veto- ja pitovoimaa lisää kuitenkin tarvetta investoida suomen-, ruotsin- ja englanninkielisiin palveluihin.

Työvoiman maahanmuuttoa edistetään poikkihallinnollisessa Talent Boost –toimenpideohjelmassa. Toimenpideohjelman päämääränä on, että kansainväliset osaajat vahvistavat Suomen työllisyysastetta, korkeakoulujen laatua, monimuotoisuutta ja kansainvälisyyttä, yritysten ja TKI-toiminnan kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista sekä investointien saamista Suomeen. Tämä hallitus on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla suunnannut Talent Boost-toimintaan vuoden 2021 osalta noin 11 miljoonaa euroa. Tämä sisältää mm. Business Finlandin Talent Boost- toiminnan, Talent Explorer-rahoituskannustimen yrityksille, kansainvälisen rekrytoinnin mallin kehittämisen, oleskelulupaprosessien nopeuttamisen TE-toimistoissa, Talent Hub-toimintaa kunnissa, työelämän monimuotoisuusohjelman ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan toimenpiteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö suuntaa osan korkeakoulujen valtion rahoitukseen sisältyvästä strategiarahoituksesta osaamisperäisen maahanmuuton ja korkeakoulujen globaalitoiminnan edistämiseen sekä kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden integroimisen tueksi Suomeen ja suomalaisille työmarkkinoille. Näihin toimiin suunnattava osuus strategiarahoituksesta on 40 milj. euroa + 6,5 milj. euroa/v vuosina 2021-2024. Maahanmuuttoviraston oleskelulupahakemusten ruuhkan purkuun, automaatiokehitykseen, UMA-järjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen on suunnattu vuonna 2021 12 miljoonaa euroa. Lisäksi työvoiman maahanmuuttoa edistetään EU-rahoituksella (EU-elpymispaketti/RRF, ESR, EAKR).

Työperusteisen maahanmuuton julkis- ja kokonaistaloudellisia vaikutuksia arvioidessa taloustieteilijöiden suuri enemmistö pitää vaikutuksia positiivisina tai erittäin positiivisina.

Helsingissä 7.10.2021

Työministeri Tuula Haatainen